

7. 11. 2007

ID: 50968

Bezdůvodné obohacení a promlčení

Institut bezdůvodného obohacení sám o sobě není „smluvním typem“ ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1224/2005, ze dne 27.9.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně P. P., a. s., zastoupené advokátem, proti žalovanému JUDr. P. K., advokátu, jako správci konkursní podstaty úpadkyně V. s., a. s. v likvidaci, zastoupeném advokátem, o určení pravosti pohledávky, vedené u Městského soudu v P. pod sp. zn. 35 Cm 62/2003, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v P. ze dne 24. března 2005, č. j. 8 Cmo 54/2005-50, tak, že rozsudek Vrchního soudu v P. ze dne 24. března 2005, č. j. 8 Cmo 54/2005-50, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Rozsudkem ze dne 18. listopadu 2004, č. j. 35 Cm 62/2003-26, zamítl Městský soud v P. žalobu, kterou se žalobkyně (P. P., a. s.), domáhala vůči žalovanému správci konkursní podstaty úpadkyně V. s., a. s. v likvidaci určení, že má za úpadkyní pohledávku ve výši 27.721.643,84 Kč z titulu nevrácené půjčky podle smlouvy ze dne 18. února 1998.

Soud prvního stupně vyšel z toho, že žalobkyně uplatňuje existenci pohledávky ze smlouvy o půjčce ze dne 18. února 1998 (dále též jen „smlouva o půjčce“) a že tuto půjčku poskytla pozdější úpadkyni 24. února 1998 ve výši 20 milionů Kč. Půjčka byla poskytnuta za účelem k dostavby skladů pro žalobkyni podle smlouvy o dílo uzavřené mezi žalobkyní jako objednatelkou a pozdější úpadkyní jako zhotovitelkou dne 30. května 1996 (dále též jen „smlouva o dílo“), a to na konkrétní platby uvedené v příloze smlouvy o půjčce. Splacena měla být do 4. února 1999. Na základě „smlouvy o mimosoudním vypořádání“ uzavřené mezi žalobkyní a pozdější úpadkyní 16. října 1998 (dále též jen „dohoda o narovnání“), dospěl soud k závěru, že dohodou o narovnání byl vypořádán (nahrazen) nejen závazek ze smlouvy o dílo, nýbrž i závazek ze smlouvy o půjčce, která v důsledku toho zanikla k 16. říjnu 1998.

K námitce promlčení uvedl, že ji žalovaný nemohl úspěšně uplatnit, jestliže žalobkynin nárok ze smlouvy o půjčce byl nahrazen nárokem z dohody o narovnání dříve než dospěl.

K odvolání žalobkyně Vrchní soud v P. ve výroku označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé tak, že určil, že pohledávka žalobkyně za úpadkyní ve výši 27.721.643,84 Kč z titulu nevrácené půjčky podle smlouvy ze dne 18. února 1998, přihlášená v konkursním řízení, je po právu.

Odvolací soud nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že dohodou o narovnání byl vypořádán i závazek ze smlouvy o půjčce. Dohoda o narovnání podle něj řešila pouze vztahy ze smlouvy o dílo, nikoli ze smlouvy jiné, byť taková jiná smlouva měla jistou souvislost se smlouvou o dílo. V této souvislosti soudu prvního stupně vytkl nesprávný výklad článku III. dohody o narovnání, uváděje, že se tento článek netýkal „závazků souvisejících se smlouvou o dílo“, nýbrž „závazků v souvislosti se splněním úpadce ze smlouvy o dílo“. Na tomto základě uzavřel, že závazku pozdější úpadkyně na zaplacení pohledávky, kterou žalobkyně uplatnila přihláškou do konkursního řízení, se dohoda o narovnání nedotkla.

K námitce promlčení odvolací soud uvedl, že promlčení lhůta není tříletá (podle právní úpravy občanského zákoníku), nýbrž čtyřletá a žalobkyně uplatnila své právo přihláškou (§ 20 odst. 8 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů - dále též jen „ZKV“) v jejím rámci. Při formulaci tohoto závěru vyšel odvolací soud z ustanovení § 261 odst. 1 a 6 obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“). Konstatoval, že smlouva o půjčce byla uzavřena podnikateli (a není rozhodné, zda vybočovala z rámce jejich podnikatelské činnosti) a jako smluvní typ je upravena občanským zákoníkem, řídí se však jak občanským zákoníkem tak obchodním zákoníkem. Poněvadž úprava promlčení obsažená v obchodním zákoníku je úpravou komplexní, je třeba vztáhnout na práva ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi podnikateli úpravu promlčení podle obchodního zákoníku.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, namítaje, že odvolací soud věc nesprávně posoudil po právní stránce (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ občanského soudního řádu - dále též jen „o. s. ř.“) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká nesprávné posouzení věci co do:

- 1/ rozsahu dohody o narovnání a
- 2/ promlčení žalobkynina nároku.

K rozsahu dohody o narovnání:

Dovolatel přitakává závěru soudu prvního stupně, že půjčka, kterou žalobkyně poskytla pozdější úpadkyni na základě smlouvy ze dne 18. února 1998, byla „jednoznačně“ účelově určena k dostavbě skladů pro žalobkyni podle smlouvy o dílo.

V době uzavření dohody o narovnání již byla půjčka na uvedený účel čerpána a její vrácení tak představovalo jeden ze závazků pozdější úpadkyně vzniklý v souvislosti se smlouvou o dílo. Dohoda o narovnání pak nahradila nejen smlouvu o dílo, ale též smlouvu o půjčce, jež v důsledku toho zanikla k 16. říjnu 1998.

Dovolatel cituje článek III. odst. 2 a 3 dohody o narovnání, k čemuž dodává, že obsahem smlouvy o půjčce, zejména jejím článkem II. je prokázáno, že tato smlouva souvisí se stavbou díla specifikovaného ve smlouvě o dílo. Dohoda o narovnání tak dopadá i na závazky vyplývající ze smlouvy o půjčce, protože byl správný závěr soudu prvního stupně, který považoval závazek ze smlouvy o dílo za splněný v důsledku uzavření dohody o narovnání.

K promlčení žalobkynina nároku:

Dovolatel má za oprávněnou námitku, že se žalobkynin nárok promlčel před prohlášením konkursu na majetek úpadkyně. Usuzuje, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 261 odst. 1 a 6 obch. zák., měl-li za to, že smlouva o půjčce se jako smluvní typ upravený občanským zákoníkem řídí jak občanským zákoníkem tak obchodním zákoníkem.

Dovolatel cituje ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. ve znění účinném ke dni uzavření smlouvy o půjčce, vytýkáje odvolacímu soudu, že nesprávně užil původní znění § 261 obch. zák. „platné v době uzavření smlouvy o půjčce“, na vztahy, které vznikly ještě před novelou tohoto ustanovení.

Vzhledem k tomu, že smlouva o půjčce není upravena v „hlavě II. obchodního zákoníku“ a jako smluvní typ ji upravuje pouze občanský zákoník, dovolatel uzavírá, že smlouva o půjčce se bez ohledu na účastníky smlouvy řídila pouze ustanoveními občanského zákoníku. K tomu dovolatel na základě citace ustanovení § 101 obč. zák. dovozuje, že byla-li splatnost půjčky stanovena na 4. února 1999, promlčel se žalobkynin nárok k 5. únoru 2002; žalobkyně totiž přihlásila pohledávku do konkursu až 16. července 2002.

Žalobkyně ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout.

Rozsah dohody o narovnání podle žalobkyně jednoznačně vymezuje její článek II., z něž se podává, že závěr odvolacího soudu je správný. S odvoláním na ustanovení § 585 a násl. obč. zák. žalobkyně zdůrazňuje, že strany mohou učinit předmětem dohody o narovnání nejen jednotlivá práva a povinnosti, ohledně kterých nejsou ve shodě, ale také všechna vzájemná práva a povinnosti tvořící obsah jejich určitého závazkového vztahu (v tomto případě šlo o závazkový vztah zhotovitele a objednatele ze smlouvy o dílo) a postavit tak tento vztah na nový smluvní základ. Kdyby však strany chtěly narovnáním upravit ještě další vzájemná práva a povinnosti vyplývající z jiných jejich právních vztahů, než ve kterých se vyskytl sporný prvek (v tomto případě ze smlouvy o půjčce), muselo by to z obsahu dohody o narovnání jednoznačně vyplývat. V posuzovaném případě však v dohodě o narovnání nebyla upravena jiná práva a povinnosti účastníků než ze smlouvy o dílo.

K otázce promlčení nároku žalobkyně poukazuje na to, že 16. prosince 1999 podala u Krajského soudu v P. návrh na vydání směnečného platebního rozkazu na základě 2 směnek cizích, znějících každá na částku 10 miliónů Kč, vystavených 18. února 1998, splatných 17. února 1999, na vlastní řad výstavce (žalobkyně), k zajištění půjčky ze zkoumané smlouvy o půjčce. Směnečné řízení dosud neskončilo, neboť směnečný platební rozkaz ze dne 7. března

2003, sp. zn. Sm 273/99, jímž Krajský soud v P. zavázal pozdější úpadkyni k zaplacení uplatněných směnečných nároků žalobkyně, též soud k námitkám pozdější úpadkyně zrušil rozsudkem ze dne 23. března 2001, sp. zn. 47 Cm 56/2000, který žalobkyně napadla odvoláním. S odkazem na znění § 112 obč. zák. odtud žalobkyně dovozuje, že její nárok není promlčen.

Se zřetelem k bodu 3. článku II. zákona č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. dubnem 2005.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

a/ Žalobkyně jako objednatelka uzavřela s pozdější úpadkyní jako se zhotovitelkou 30. května 1996 smlouvu o dílo, jejímž předmětem bylo zajištění pozemků pro výstavbu distribučních velkoskladů a komplexní dodávka předmětu díla sestávajícího z jednotlivých staveb v určených lokalitách distribučních velkoskladů (včetně velkoskladu v T.).

b/ Žalobkyně uzavřela s pozdější úpadkyní 18. února 1998 smlouvu o půjčce ve výši 20.000.000,- Kč, za účelem dostavby skladu v T. pro žalobkyni podle smlouvy o dílo, s tím, že dlužník (pozdější úpadkyně) je povinen půjčku použít na úhradu nákladů specifikovaných v příloze č. 1 smlouvy o půjčce.

c/ Pozdější úpadkyně se zavázala půjčenou částku vrátit žalobkyni se smluveným devatenáctiprocentním úrokem z prodlení nejpozději do 4. února 1999.

d/ Půjčka byla podle bodu III. smlouvy o půjčce zajištěna 2 směnkami znějícími na částku 10 milionů Kč.

e/ Žalobkyně poukázala částku 20 milionů Kč na účet pozdější úpadkyně 24. února 1998.

f/ Žalobkyně jako věřitelka uzavřela s pozdější úpadkyní jako s dlužnicí 16. října 1998 dohodu o narovnání. Podle článku III. dohody o narovnání se účastníci dohodli, že:

- na úplné a konečné vypořádání všech pohledávek, které žalobkyně má nebo jejichž existenci tvrdí „v souvislosti se splněním dlužníka ze smlouvy uzavřené mezi účastníky dne 30. května 1996“, zaplatí dlužník 110 milionů Kč,

- zaplacením této částky „jsou vypořádány všechny vzájemné povinnosti a práva, které by vůči sobě z titulu citované smlouvy ze dne 30. května 1996, respektive z jejího plnění, měli“ a že se takových práv „z příslušných pohledávek či nároků, ať již jim je jejich existence známa či nikoliv, vzdávají, vyjma práv z odpovědnosti za vady dodaného díla“.

g/ Pozdější úpadkyně žalobkyni z titulu půjčky či závazku ze směnec ničeho neuhradila.

h/ Konkurs na majetek úpadkyně byl prohlášen 17. června 2002.

ch/ Žalobkyně přihlásila 17. července 2002 do konkursu nevykonatelnou pohledávku vůči úpadkyni ve výši 20.000.000,- Kč s devatenáctiprocentním úrokem od 25. února 1998 do 17. února 1999 a se šestiprocentním úrokem z prodlení od 18. února 1999 do 17. června 2002.

i/ Při přezkumném jednání konaném 25. února 2003 žalovaný popřel žalobkyni uplatněný nárok v plném rozsahu, s tím, že pohledávka byla v plném rozsahu uhrazena.

Podle ustanovení § 585 obč. zák., dohodou o narovnání mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Dohoda, kterou mají být mezi účastníky upravena veškerá práva, netýká se práv, na něž účastník nemohl pomýšlet (odstavec 1). Dosavadní závazek je nahrazen závazkem, který vyplývá z narovnání (odstavec 3).

Ustanovení § 587 obč. zák. pak určuje, že i když strany prohlásí, že narovnáním jsou mezi nimi upravena veškerá vzájemná práva, týkají se tyto účinky pouze právního vztahu, v němž vznikla mezi nimi spornost nebo pochybnost, ledaže z obsahu narovnání nepochybně vyplývá, že se narovnání týká i jiných vztahů.

Dle ustanovení § 657 obč. zák., smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

V této podobě platila citovaná ustanovení občanského zákoníku v době uzavření dohody o narovnání (k 16. říjnu 1998) a jde rovněž o stávající znění zákona.

K rozsahu dohody o narovnání Nejvyšší soud ve výše popsaném skutkovém a právním rámci uvádí:

Stejně jako dovolatel nepochybuje Nejvyšší soud o tom, že v posuzované věci poskytla žalobkyně pozdější úpadkyni peněžitou půjčku ve výši 20 milionů Kč a že použití půjčených peněz bylo účelově vázáno na činnost, k jejímuž splnění se pozdější úpadkyně dříve zavázala jako zhotovitelka ve smlouvě o dílo uzavřené mezi týmiž účastnicemi.

Nelze však pominout, že smluvní strany projevily vůli, aby závazek ze smlouvy o půjčce byl jinak posuzován autonomně (nezávisle na vztazích ze smlouvy o dílo) nejen tím, že tento závazek sjednaly samostatnou smlouvou o půjčce (a nikoli např. formou dodatku ke smlouvě o dílo), nýbrž i tím, že jeho splnění (vrácení půjčky se smluveným devatenáctiprocentním úrokem) do 4. února 1999 bylo sjednáno nezávisle na vztazích podávajících se ze smlouvy o dílo. To je umocněno i tím, že pro případ prodloužení pozdější úpadkyně s vrácením půjčených peněz byly vystaveny 2 zajišťovací směnky cizí na částky, které pokrývaly nominální hodnotu půjčky (každá směnka zněla na částku 10 milionů Kč).

Vznikl-li právní vztah účastnic ze smlouvy o půjčce jako vztah samostatný a bylo-li obsahem smlouvy o půjčce a jejím zajištěním předjímano její samostatné splnění, pak bez zřetele k tomu, že účelem půjčky bylo pokrytí nákladů dlužnice - zhotovitelky při dostavbě díla pro věřitelku - objednatelku, nelze práva a povinnosti vzniklá účastnicím ze smlouvy o půjčce podřazovat právům a povinnostem vzešlým těmže osobám ze smlouvy o dílo. Vyslovené závěry jsou plně v souladu s principem smluvní autonomie, jak jej vyložil Ústavní soud např. v nálezu ze dne 3. ledna 2000, sp. zn. IV. ÚS 387/99, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 17, ročníku 2000, části I., pod pořadovým číslem 1 a jejich prostřednictvím je nutno poměřovat též práva a povinnosti smluvních stran z dohody o narovnání.

Smluvní strany učinily předmětem narovnání „všechny vzájemné povinnosti a práva“, které by vůči sobě měly z titulu smlouvy o dílo. Částka 110 milionů Kč, k jejíž úhradě se pozdější úpadkyně zavázala v dohodě o narovnání, pak byla určena na úplné a konečné vypořádání všech pohledávek, které žalobkyně má nebo jejichž existenci tvrdí v souvislosti „se plněním“ (správně „s plněním“) pozdější úpadkyně ze smlouvy o dílo. V intencích ustanovení § 587 obč. zák. a ve shodě s argumentací žalobkyně ve vyjádření k dovolání lze na tomto základě uzavřít, že účinky narovnání se týkají pouze právního vztahu, v němž vznikla mezi účastnicemi spornost nebo pochybnost, tedy právního vztahu ze smlouvy o dílo, jehož součástí není - jak vysvětleno výše - právní vztah účastnic ze smlouvy o půjčce. Srov. k tomu v literatuře i dílo Švestka, J. - Jehlička, O. - Škárová, M. - Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání, Praha, C. H. Beck 2006, str. 1047-1048 a v judikatuře mutatis mutandis např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2001, sp. zn. 33 Cdo 811/2000, uveřejněný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazku 6, ročníku 2001, pod číslem C 529.

Právní závěr odvolacího soudu, že práva a povinnosti žalobkyně a pozdější úpadkyně vzešlá ze smlouvy o půjčce ze dne 18. února 1998 nebyla nahrazena (ve smyslu ustanovení § 585 odst. 3 obč. zák.) dohodou o narovnání ze 16. října 1998, je tudíž správný a dovolání potud opodstatněné není.

Dovolání je přesto důvodné.

Podle ustanovení § 101 obč. zák., pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

Dle ustanovení § 397 obch. zák. nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

Z ustanovení § 261 obch. zák. se dále podává, že tato část zákona upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti (odstavec 1). Touto částí zákona se řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb. K tomuto účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb (odstavec 2). Smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2, které nejsou upraveny v hlavě II této části zákona a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí pouze

ustanoveními občanského zákoníku (odstavec 6 věta první).

V této podobě platila citovaná ustanovení občanského zákoníku a obchodního zákoníku v době uzavření smlouvy o půjčce (18. února 1998) i v době splatnosti půjčky (4. února 1999) a s výjimkou § 261 odst. 6 věty první obch. zák. jde rovněž o stávající znění zákona.

Ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. doznalo s účinností od 1. ledna 2001 změny prostřednictvím zákona č. [370/2000](#) Sb. Od uvedeného data určuje, že smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2, které nejsou upraveny v hlavě II této části zákona a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí příslušnými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem.

A konečně, podle ustanovení § 20 odst. 8 ZKV ve znění účinném v době, kdy žalobkyně přihlásila pohledávku ze smlouvy o půjčce do konkursu vedeného na majetek úpadkyně (17. června 2002), jež je rovněž stávajícím zněním zákona, přihláška pohledávky má pro běh lhůty pro promlčení a zánik práv stejné účinky jako uplatnění práva u soudu.

Na základě citovaných ustanovení dospěl Nejvyšší soud ohledně tvrzeného promlčení žalobkynina nároku k následujícím závěrům:

Především neobstojí námitka žalobkyně, že nárok není promlčen, jelikož od 16. prosince 1999 dosud probíhá u Krajského soudu v P. směnečné řízení, v jehož rámci se vůči úpadkyni domáhá plnění z výše označených 2 zajišťovacích smének cizích.

Nejvyšší soud v tomto ohledu již dříve sjednotil právní praxi rozsudkem uveřejněným pod číslem 59/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, na jehož závěry v podrobnostech odkazuje a od nějž nevidí důvodu se odchýlit ani v této věci. Konkrétně na dané téma uzavřel, že po dobu směnečného řízení se nestaví běh promlčecí doby k uplatnění práva, které je směnkou zajištěno a že věřitel směnkou zajištěné pohledávky je oprávněn uplatnit zajištěnou pohledávku i nárok ze zajišťovací směny v jakémkoliv pořadí, případně i souběžně; ustanovení § 334 obch. zák. na tzv. zajišťovací směny nedopadá. Uplatněním práva ze 2 zajišťovacích smének cizích tedy u žalobkyně nedošlo ke stavení běhu promlčecí doby ohledně závazku úpadkyně ze smlouvy o půjčce směnkami zajišťovaného.

Dovolateli pak lze dát za pravdu v tom, že odvolací soud zjevně vyšel z dikce ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. ve znění účinném od 1. ledna 2001, jestliže bez dalšího uzavřel, že smlouva o půjčce, upravená jako smluvní typ pouze občanským zákoníkem, se řídí jak občanským zákoníkem tak obchodním zákoníkem.

Zákon č. [370/2000](#) Sb., jehož prostřednictvím byl text § 261 odst. 1 věty první obch. zák. od 1. ledna 2001 změněn, neobsahuje přechodná ustanovení, jež by se této změny jakkoli týkala.

Podle ustálené judikatury Ústavního soudu (srov. nálezy jeho pléna ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, uveřejněný pod č. [63/1997](#) Sb.), z níž vychází i Nejvyšší soud (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 35/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), však v případech časového střetu staré a nové právní normy platí obecně nepravá retroaktivita (nepravá zpětná účinnost). To znamená, že od účinnosti nové právní normy se i právní vztahy vzniklé podle zrušené právní normy řídí právní normou novou. Vznik právních vztahů existujících před nabytím účinnosti nové právní normy, právní nároky, které z těchto vztahů vznikly, jakož i vykonané právní úkony se řídí zrušenou právní normou (důsledkem opačné interpretace střetu právních norem by byla pravá retroaktivita). Aplikuje se tu princip ochrany minulých právních skutečností, zejména právních konání.

Tomuto pojetí časové působnosti právních norem v posuzované věci odpovídá závěr, podle kterého je pro věc rozhodná dikce § 261 odst. 1 věty první obch. zák. ve znění účinném před 1. lednem 2001. Promlčecí doba k uplatnění žalobkynina nároku začala běžet před 1. lednem 2001 (v únoru 1999). Posuzovat běh promlčecí doby na základě úpravy účinné od ledna 2001, by za této situace znamenalo uplatnit (nepřípustně) pravou zpětnou účinnost zákona.

Uvedené úvahy však mají praktický význam jen za předpokladu, že výklad ustanovení § 261 odst. 6 věty první obch. zák. ve znění účinném před 1. lednem 2001 vyznívá jinak než výklad téhož ustanovení ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Jak se podává z důvodové zprávy k bodu 321. vládního návrhu zákona č. [370/2000](#) Sb., úprava (§ 261 odst. 1 odst. 6) odstraňuje dosavadní pochybnosti o tom, zda se v případě smluv upravených pouze v občanském zákoníku

uzavíraných mezi subjekty podle odstavce 1 a 2 použije obecné úpravy obchodních závazkových vztahů podle občanského zákoníku.

Jinak řečeno, smlouva o půjčce uzavřená od 1. ledna 2001 mezi podnikateli (§ 261 odst. 1 obch. zák.) nebo mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 2 obch. zák.) podléhá režimu občanského zákoníku co do zvláštních ustanovení týkajících se tohoto typu smlouvy v občanském zákoníku; ve všem ostatním, včetně promlčení, platí obecná ustanovení daná pro obchodní závazkové vztahy obchodním zákoníkem (srov. v literatuře Štenglová, I. - Plíva, S. - Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání, Praha, C. H. Beck 2005 /dále též jen „Komentář/, str. 988).

Při výkladu ustanovení § 261 odst. 6 věty první obch. zák. ve znění účinném před 1. lednem 2001 v právní teorii naopak převládal názor, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami podle § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem (srov. Komentář, 4. vydání, Praha, C. H. Beck 1996, str. 411, Bejček, J. : Obchodní závazky. Masarykova universita v Brně, 1993, str. 48-49, Kopáč, L.: Obchodní kontrakty, 1. díl. Praha, Prospektrum 1993, str. 23, Eliáš, K.: Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. 3. vydání. Linde Praha a. s., 1999, str. str. 536. Výhrady k tomuto řešení se uplatňují v díle Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Linde Praha a. s., 1996 str. 446-448.

Také rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ustálena způsobem odpovídajícím převažujícímu názoru literatury. Závěr, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami podle § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem, Nejvyšší soud aplikoval např. v rozsudku ze dne 11. listopadu 1998, sp. zn. 1 Odon 149/97, uveřejněném v příloze časopisu Právo a podnikání číslo 5, ročník 1999 (šlo o smlouvu o nájmu pozemků), dále v rozsudku ze dne 15. prosince 1998, sp. zn. 33 Cdo 237/98, uveřejněném v příloze časopisu Právo a podnikání číslo 6, ročník 1999 (šlo o kupní smlouvu, jejímž předmětem byla nemovitost a o tuto smlouvu zajišťující smluvní pokutu). V rozsudku ze dne 26. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 466/2004 vyslovil Nejvyšší soud též závěr při řešení otázek typově shodných s touto věcí (šlo o promlčení nároků ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi podnikateli). Důvod ke změně této judikatury Nejvyšší soud nemá ani s přihlédnutím k závěrům obsaženým v rozsudku velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 26/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 26/2004“). V R 26/2004 sice Nejvyšší soud připouští ve vztazích mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti aplikaci ustanovení o promlčení podle obchodního zákoníku na nároky z bezdůvodného obohacení upravené pouze občanským zákoníkem, východiskem těchto úvah je ovšem závěr, že bezdůvodné obohacení vzešlo z obchodního závazkového vztahu; institut bezdůvodného obohacení pak sám o sobě není „smluvním typem“ ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák.

S přihlédnutím k výše uvedenému tedy lze pro danou věc uzavřít, že žalobkynin nárok se vskutku promlčel v tříleté promlčecí době ve smyslu ustanovení § 101 obč. zák. a dovolání je tudíž opodstatněné.

Pro úplnost lze dodat, že odvolací soud pochybil i při výkladu novelizované podoby označeného ustanovení, jestliže uzavřel, že pro aplikaci obchodního zákoníku není rozhodné, zda smlouva o půjčce vybočovala z rámce podnikatelské činnosti smluvních stran a významné je naopak jen to, že jde o smlouvu uzavřenou mezi podnikateli. Podmínka, že mezi osobami, na něž se odkazuje (osobami uvedenými v odstavci 1) musí jít o vztahy týkající se podnikání, musí být splněna i v takovém případě. I podnikatel si může opatřovat věci nebo služby pro svou osobní potřebu, respektive pro jinou než podnikatelskou činnost; pak samozřejmě nejde o vztah, jenž má obchodní charakter a není důvod, aby pro něj platila speciální úprava (srov. opět v literatuře Komentář, 10. vydání, str. 986-987).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- Výživné (exkluzivně pro předplatitele)
- Započtení pohledávek (exkluzivně pro předplatitele)
- Ušlý zisk
- Škoda vzniklá provozní činností
- Styk dítěte s osobou společensky blízkou
- Spotřebitel
- Náležitě odůvodnění jako procesní záruka (exkluzivně pro předplatitele)
- Odměna advokáta (exkluzivně pro předplatitele)
- Poučení účastníka řízení (exkluzivně pro předplatitele)